

Август – Септември 2013

Старовремският пълководец Ксенофон кръстоса цяла Мала Азия и ходи бог знае къде без каквато и да било карта. Старите готи извършваха походите си също така без да имат каквото и да било понятие от топография. Да маршируваш все напред, ето това се нарича анабазис. Да се промъкваш през непознати местности. Да бъдеш обкръжен от врагове, които дебнат първия удобен случай да ти извият врата. Когато човек има умна глава, каквато е имал Ксенофон или всички ония разбойнишки племена, дошли в Европа бог знае откъде, от Каспийско или Азовско море, на поход той прави чудеса. – из „Приключенията на добрия войник Швейк”.

Подготовка – Обявявам се за експерт по експресно организиране на траверс на Пиренеите. В средата на август възродих тази стара идея, на следващия ден (събота) купих пътна карта в мащаб 1:250 000 и смъкнах ориентирни точки от нета. Отделих 2 дни на идеята за по-леки раници, в понеделник купих самолетни билети за Билбао с връщане от Барселона и след още няколко дни заминахме.

Багаж - Или как без да носим нещо особено помъкнахме почти 20 кг раница и още една около 10. Въпреки цялата си ненавист към палатките взех старата експедиционна (< 2 kg). Правя го само при преходи, чиято продължителност надхвърля максималните прогнози за времето. Не се отказах и от чувалуването, но дали ще има роса (и колко?) на другата утрин, поне за мен винаги си остава феномен, неподвластен на статистиките за влажност, температура, близост до водоем, вятър, радиация и подобни. Шалтета имаме обикновени, тънки и ненадуваеми – убедихме се, че никой вече не носи антики от сорта из балканите. Спалният чувал бе може би единствената несъразмерно подобрена вещ. Вандалщина е след плаж в Барселона да си легнеш в комфорт за -3 С, а дори при чувалуване температурите рядко падаха под +5 С. Друг път ще взема някой по-топъл и по възможност по-умерено вмирисващ се. Палатката, устояла на бури и атакуващи крави в планината, се превърна в идеалист, налегнат от здрава материална умора. На същия къмпинг в Барселона, предпоследната утрин, точно в 5 и без грам вятър или външна намеса, едната рейка прощално изгърмя. Добре че носех тръба, нарязана на втулки. Подходихме към дрехите с минималистичен уклон, установявайки, че традиционният планинарския поздрав „Миришеш на коч!” тъне в забвение. Разчитайки на дъждобрана, нямах дори яке. Обувките и на двама ни се пуснаха по цялата спирала от непрестанно деградиращи превъплъщения, завършваща в кофата за боклук пред гара Пигсерда. Единствено здрави останаха връзките им - запазах ги като сувенир. Подобна е и съдбата на джапанките, осигуряващи вечерна отмора около заслони и хижи. Да носиш котки и пикел, които ще ползваш (по-скоро от удобство вместо от липса на друг вариант) на 11-ти, 18-ти и 25-ти ден е занимание за мазохисти, щангисти и фенове на лумбагото. Бяхме се екипирали прекрасно с газ, канчета и никога несвършващо кафе и чай. По-разпространената система е кампингаз (а не епигаз), въпреки че на достатъчно места има и двете. Изкарахме с 2 големи бутилки целия преход - готвейки предимно кускус, който не ври, а само около 5 минути попива вряла вода. Обикновено хората тръгват с повече багаж и хвърлят половината след седмица. При нас се получи обратното - имахме малко провизии за начало, но в последните 14 дни (оредяха и хижите) бяхме напълно автономни. Изобщо не хапнахме суха супа или консерва. Разправят, че планинарството било време на недоимък и лишения, така че поне първия ден след зареждане тъпчихме сандвичите с мухлясало сирене, съомга и майонеза. Погълтахме знойни количества фъстъци, кашу, бадеми, макадамия. Все още не мога да погледна сушени кайсии, сливи, фурми или стафиди... но не отвикнах на шоколад. Повече питейна вода от Пиренеите има само в Байкал. Безводните зони са

Пътепис: Анабазис из Пиренеите

рядкост, примерно между Порт де Ларау и хижа Белагуа (5 часа) и още няколко подобни по времетраене карстови участъка - с 2 бутилки от по 750 мл бяхме добре екипирани. Около всички заслони има течаща вода и въпреки че животновъдството е на почит, винаги се намира, къде по-високо от пасбищата да заредиш с чиста вода. За олекотяване на багажа не носех филтър, но имах капкомер и бетаизодона (йод), която от мързел така и не ползвах.

Маршрути – Много са. И най-различни. Не се придържахме строго към нито един от тях, за което помогна липсата на топографска карта. Най-важно бе, че повече от месец ще сме из планината - другото са необременяващи детайли. Общо-взето се движехме по „високият пиренейски път” (HRP - Haute randonnee pyreneenne) или на зигзаг спрямо него. Дължината му е > 700 км, но приликите с Ком - Емине са неуместни. Трудно може да иде реч за „билен маршрут” при толкова хребети и ридове с пиренейската прединфарктно кардиограмна топография. Общата му денивелацията е около 45-50 км и въпреки това изкачването на върхове е рядкост. По-скоро води от долина през езеро, през стадо от крави към поредната порта, от където в обратен порядък се спускаш до съседната долина, евентуално шосе и така до безкрай. Дни с денивелации под 1 км почти нямаше, а и стана нормално да тръгваме към 7:30 и да пристигаме около 18:00. Не се съобразявахме с хижи (спахме на нарове само в 2 от тях), но всеки заслон или каменна къщурка бяха добре дошли, за да не разпъваме палатка. ГР10 (Grande Randonnee 10) е подобен, дълъг маршрут в по-ниската част на френските Пиренеи, като денивелациите му не отстъпват на тези от HRP, а испанският аналог се нарича ГР11 (Gran Recorrido 11). Маркировката на ГР10 е идеална и строга (червена/бяла боя и табелки на разклоните), а испанският маршрут дава шанс на случайността. HRP е маркиран с пирамидки, жълта боя (както много други пътеки), червено-бяло (от преди 20 години), от време на време с точки, стрелки и често няколко такива маркировки като различни варианти в един етап от прехода. Понякога имах чувството, че генерации от самодейци с кофи бои просто са документирали участъците, през които бяха опитали да минат. А понякога стигах до извода, че злоради селяни са нашарили камъните извън пътеките за повече сеир по баирите над мегдана. За да попълним колекцията повървахме също по ГР7, ГРТ8, ГРТ9, 2 варианта на ГР12, също ГРТ и ГРП в Андора и дори пътеката СН-9.02, чиято народност, начало и край все още не мога да си изясня.

Продължителност – Ако Ком-Емине се минава за 21 дни, то продължителността на високия пиренейски път ще е 45. Веселящите с найлонови торбички (за кеш-парата) вместо раници го минават за 23, а рекордът (ако изобщо е уместно да има такъв при многото вариации) е под 10 дни. Ние решихме да бурием и се включихме по маршрута на 103-ти км в село Ронсесвайес. Едва малко след него планините се вдигат над 1500 м.н.в. – зона, чиито подножия смятах за изчерпани след тазгодишните верилски преходи. На 35-ти ден бяхме в Пигсерда или два етапа преди нехайно скроения план да стигнем до Ул де Тер. От там планините се спускат под същата демаркационна височина. С уважение към коленете си тръгнахме с пълзящ старт и завършихме ударно. Хоризонталните километри са над 500, вертикалните може би 40, но всяка минута в планината има по-голяма тежест от подобни статистики.

Климат – Изборът на месец зависи единствено от интуицията. По книжките, (които така и не прочетохме) пишело, че сезонът започва в края на юни. Хиждарят на Аремулит пък каза, че 2013-та пускал със ските от връх Палас до края на юли. Местните не помнели подобна зима – и наистина, септември имаше бели петна дори по южните склонове. При минаването им по стандартната пътека след превала на Палас ставали сакатлъци, затова същият този хижар прати едно самотно момиче по обиколна пътека.

Пътеката се оказала почти немаркирана, с повече отвеси/надвеси и най-странното – с повече преспи. Не могла да изкатери някои участъци с раницата, вдигала си я с въженце, момичето показа и как си ожулила и посинила крака при подхлъзване по снега. Всичко това - след като тръгна поне час преди нас и ни настигна чак на езерото Баткрабер. Там хапвайки безгрижно разбрахме, че сме след опасния участък. Но дори и в нормална зима преспи остават целогодишно около Кол де Портийон (най-високата порта на 2900 м.н.в.) и на Кол де Муларес – малко преди Виеля. Август месец е известен с бурите и ветровете си и като най-стабилен все още бих заложил на септември. За да претръпнем, лошото време ни удари през пръстите още на старта. Трудно е да се каже, че валеше, по-скоро една 100%-ова влага се вихреше из въздуха. Така бе и на следващия ден, когато направихме преход от цели 325 хоризонтални метра. След седмица ни отвя от билото и след още няколко дни ни люля двудневна буря - като ни писна се спуснахме в ниското и попълнихме провизиите. От 10-ти септември нататък не сме имали и капка дъжд, но анализите по заслоните споменават септемврийски делници, когато утрото е 24 С, вечерницата вдига температурата до към 3, а следващият ден осъмва в сняг на -6 С. Французите са причинили много злини и в световен мащаб, така че не е чудно, на локално ниво лошото време в Пиренеите да идва точно от тяхна територия. Отвъд границата - мъглата, дъждът и френските пенсионери ще се преобразят на слънце, гледки и допустимо окосмени испанки. Имаше нощи, когато половината небе искри отрупано в звезди, а другата половина е оловна чернилка. И на следващата сутрин южняка (като граничен постови) с дни ще държи облаците и мъглите там, където им е мястото – във Франция. Появят ли се облаци и в Испания – няма защо да гледаш прогнозата.

Карти – Тръгнахме професионално извън пътеките, едва след като купихме първата топографска карта. Това се случи някъде на 23-тия ден. До там карахме само на табелки и снимките, които щраках на карти (някои от които релефни) по хижите. Изгубихме се точно 3 пъти, но винаги имахме ориентация и отцепвайки нанякъде стигахме до места като езерото Артуст или връх Монтарто. Между Саларду и заслона Монт Ройг нямаше шанс да се оправим без карта, а последната седмица смъкнахме трима възрастни французи от един баир и ги натирихме на съседния. По-трудно щеше да е да ги убедим без карта. В началните отсечки на GP11 има цветни табла с графики, денивелации и километри, но те спонтанно изчезват след седмица, а HRP освен калпавата маркировка фигурира по картите в най-различни варианти, някои от които са трепачи по идиотщина. След Аспеги (1000 м.н.в.) примерно, един слиза до 334 м.н.в., за да се качи обратно при пещерата Арпеа пак на около 1000 м.н.в. Освен че такава пътеката реално не съществува, между Аспеги и Арпеа, по хубав път може да се стигне за 45 минути. Подобно е и положението около село Алос Д'Исил и още няколко места, които не искам да помня. Ясно е, че всеки прокарва собствения си пиренейски път – но не е нужно и да го маркира и да го документира на хартия. В края на 5-тата седмица вече имах солиден инстинкт, кога да следваме и кога на всяка цена да избягваме високия пиренейски път.

Хиж**и, заслони, къмпинги, палаткуване** – Хижите започнаха масово след Лескън и почти всеки ден до Саларду имаше по минимум една от тях. Не знам защо спяхме в цели 2, но кухнята им не е за пренебрегване. Вечерно меню със супа, второ и десерт струва цели 15 евро, а алтернативните ястия са омлета, салатата и супите. Всеки хижар, на въпроса „Какво има за ядене?“, изстрелва стереотипния отговор „бокадийо“, а това са баяти сандвичи със зехтин и червен пипер, които отнемат секунди за приготвяне. Ще ги опитате максимум веднъж. Спането по хижите е около 10 евро (със съответното намаление за алпийски клубове извън частните хижи). Във Франция палаткуването

около хижи бива насърчавано, като ползването на съответните санитарни екстри (дори без консумация) е гратис. В Испания палаткуването до хижи рядко се толерира, но общо-взето никой не прави проблем по високите части. Реакции ще има ако пристигнеш с циганския катун, решил да се установи до опоскването на последната вторична и/или първична суровина. В националния парк Ордеса глобят не само катуните. Законът във френската част е да си на минимум километър от шосе и да събереш палатката между 9:00 и 19:00 часа. Но и в Испания и Андора нямахме ядове с рейнджъри и паркови управи, дори без да си поиграем на криеница. Къмпингите са предимно комунални, на цена между 10 и 15 евро за двама плюс палатката. Опирахме до тях най-вече за пране (жетоните са по 2-3 евро), а душовете на места също пускат топла вода само за 5 минути и само с жетони на подобна стойност. Заслоните биват 2 вида – хижи без персонал или кабани. Хижите без персонал са отлично оборудвани с матраци, маси, остатъци от храна и бутилки с по 2-3 капки газ. При късмет ще намерите и остатъци от вино, а при още по-голям – водка. Кабаните са незаклучени (по задължение) овчарски каменни постройки. Отбягвайте кабаната Пуяруесо, която отдавна е прехвърлила периода си на полуразпад, но в повечето други има печка или поне огнище, нарове или поне бетонен под. Бълхи липсват, но за компания – ще се погрижат и погризат най-вече мишките. В много кабани са складирали чували със сол, но това е нож с две остриета. Кускусът става по-вкусен, с цената на една по-продължителна обсада от нахални крави.

Животни – Символът на Пиренеите е козата исар (*Rupicapra pyrenaica*). Ненатрапчивото ѝ присъствие сигнализира за по-непосещаван район. Което не ѝ пречи потайно да спохожда и рядко срещащия се боклук около заслони. Но като цяло Пиренеите са доста по-непосещавани от Алпите или примерно родните планини лятно време. Понякога с дни не виждахме хора. Тук е и една от малкото зони в Западна Европа с несимволично присъствие на мечката, но не видяхме нейни следи. Стадата от крави и овце са обичайна гледка и кравешките изпражнения на места изглеждат сякаш качени от шегобиец под стръмните порти. Повечето стада са без овчар и много от районите са прилежно оградени с проводници или поне лентички, но понякога се чуват пастирски подвиквания и лай на пату. Белият му цвят, дълготрайната мичуринска дейност и доза импринтинг при раждането му в стадо са дали началото на знамения текст – „Идат като **овци**, бегат като **овци**. Що е то? **Овци!**” Само дето не са овци, а пату. Куче, идентифициращо се с тях, докато не престъпиш периметъра, събуждащ незаличими инстинкти. При първата ни среща веднага залая бялото куче в стадото. Но имаше и второ бяло куче, много над стадото, което при този вой се засили по склоновете към нас - сякаш за проверка на документите. Само му подвикнах шеговито – мечките или вълците явно имат друг подход – и то сигнализира отбой. След което кучето в стадото също млъкна, полегна, сля се с братята си и не ни обърна повече внимание. Видяхме само една усойница и на няколко пъти чухме разгонен елен, но истинските господари на планината са гущерите. Ако само за ден не видите стотици гущери, значи сте объркали посоките и се намирате в Кантабрия. В заслон Агилус срещнахме момче с камера – Оливие – който от години снимал само в тази планина. Разказа за трудностите, когато човек „от вЪн” пробва да се засели в Пиренеите. Местните били дървени глави и посрещали „натрапниците” като прокажени... И малко след това добави – Но щяха ли Пиренеите да са същите, ако вратите им бяха широко отворени за всички?

Фактология

Ден 0	25 АВГ	Azpegi, Spain палатка	Ден 18	12 Сеп	Camping Exelia, Spain палатка
Ден 1	26 АВГ	Refugio de Azpegi, Spain заслон	Ден 19	13 Сеп	Refugio Conangles, Spain легло
Ден 2	27 АВГ	Barn, Spain палатка	Ден 20	14 Сеп	Refugio Restanca, Spain легло
Ден 3	28 АВГ	Les Chalets d'Iraty, France легло	Ден 21	15 Сеп	Salardu, Spain легло
Ден 4	29 АВГ	House on the road, Spain на пода	Ден 22	16 Сеп	Salardu, Spain легло
Ден 5	30 АВГ	Refugio de Belagua, Spain в заключена хижа	Ден 23	17 Сеп	Refugi Gracia Airoto, Spain заслон
Ден 6	31 АВГ	Lescun, camping, France палатка	Ден 24	18 Сеп	Sierra de Pilas, Spain палатка
Ден 7	1 Сеп	Lescun, camping, France палатка	Ден 25	19 Сеп	Pletu Palomera, Spain палатка
Ден 8	2 Сеп	Pont de Trungas, France чували	Ден 26	20 Сеп	Pla de la Borda, Spain палатка
Ден 9	3 Сеп	Refuge de Pombie, France палатка/чувал	Ден 27	21 Сеп	Cabana de Bacello, Spain заслон
Ден 10	4 Сеп	Refuge d'Arremoulit, France палатка	Ден 28	22 Сеп	Coma Pedrosa, Andorra палатка
Ден 11	5 Сеп	Cabane d'Doumbblas, France заслон	Ден 29	23 Сеп	Andorra la Vella, Andorra легло
Ден 12	6 Сеп	Refuge de Wallon, France палатка	Ден 30	24 Сеп	Cabana de l'Eucasser, Andorra палатка
Ден 13	7 Сеп	Pierrefitte Nestalas, France легло	Ден 31	25 Сеп	Refugi del Siscaro, Andorra заслон
Ден 14	8 Сеп	Gavarnie, France палатка	Ден 32	26 Сеп	Porte, camping, France палатка
Ден 15	9 Сеп	Cabane des Aguilous, France заслон	Ден 33	27 Сеп	Cabane de Rouzet, France заслон
Ден 16	10 Сеп	Near Parzan, Spain палатка	Ден 34	28 Сеп	Puigcerda, Spain легло
Ден 17	11 Сеп	Cabana Puyarueso, Spain заслон	Ден 35	29 Сеп	Barcelona, Spain палатка

Зареждане

Irati (Col de Bagargui), Lescun, Candanchu, Gavarnie, Parzan, Salardu (Vielha), L' Hospitalet-pres-l'Andorre.